

פתרון הבחינה בהיסטוריה א' תוכנית חדשה, 1 יח"ל, מועד חורף 2010

שאלון: 22115

מוגש על-ידי: נעמי בלנק, רענן נוימרק, שמעון ביטון, דורון קורקוס,

יעקב סרוסי, אמנון הורטיק

מורים להיסטוריה ברשת בתי הספר של יואל גבע

פרק ראשון – קטעי מקור

(הערה: על הנבחן היה לענות על אחת מהשאלות 1-2)

שאלה מספר 1

סעיף א'

להלן 2 הגישות המובאות בקטע בנוגע לבעיה העיקרית של היהודים בגולה:

- את הגישה הראשונה מייצג "אחד העם" (אשר צבי גינצברג), מנהיגה של "הציונות הרוחנית", שטען שהעם היהודי סבל "מצרת היהדות" ולא רק מ"צרת היהודים". "אחד העם" כי "צרת היהודים" היא בעייתו של הפרט וכל אחד יפתור אותה באופן אישי. מטרתה של התנועה הלאומית היא לא לפתור את "צרת היהודים" אלא את "צרת היהדות". "צרת היהדות" היא צרה כללית, משותפת לכלל היהדות. כלומר, לאחר שהיהודים קיבלו אמנציפציה והתפרקה מסגרת הקהילה היהודית, הרי שהתערערה האמונה הדתית. אמונה זו הקנתה בעבר לעם תחושת אחדות וייחוד כעת אין גורם המאחד את כל הלבבות. היהודי מתעניין רק בטובתו הפרטית ולא מתייחס לטובת האומה כולה ולפיכך תפקידה של התנועה הלאומית הוא לפתור את "צרת היהדות".
- את הגישה השנייה מייצג דר' תאודור זאב בנימין הרצל, שטען שהעם היהודי סבל מאנטישמיות, מכיוון שהוא היה מפוזר בגלות בין העמים השונים, ולכן היה עליו לייסד מדינה עצמאית.

סעיף ב'

להלן הפיתרון שהציע "אחד העם" לבעיית היהודים בגולה ע"פ הקטע וע"פ החומר הנלמד.

"אחד העם" טען, כי במשך השנים העם היהודי סבל לא רק מ"צרת היהודים" אלא בעיקר מ"צרת היהדות". "אחד העם" הבין גם הוא את חומרת האנטישמיות ואת הסכנה שהיא טמנה בחובה, אבל לדעתו טועים אלו שמציגים את האנטישמיות כבעיה העיקרית של היהודים. "אחד העם" הדגיש את "צרת היהדות" והתמקד בה. לטענתו לא "צרת היהודים" (האנטישמיות והפוגרומים) איימה על קיומו של העם היהודי, אלא מה שבאמת איים מעל הכול על העם היהודי, הוא הרס התרבות היהודית. במשך השנים בגולה איבדו היהודים את הקשר והזיקה לארץ ישראל, בשל התבוללות,

וההתערות בחברה הסובבת, ולכן, על מנת לעודד ולזרז יהודים לעלות לארץ ישראל, הם היו צריכים לעבור ראשית תהליך של "הכשרת לבבות", הכנה מוקדמת של העם היהודי שבו יפתח זיקה לאומית, לפני העלייה לארץ ישראל. לשם כך, הציע "אחד העם", להקים בארץ ישראל "מרכז תרבותי רוחני", שאליו יגיעו קומץ של אנשי רוח, שתפקידם יהיה לטעת ביהודים זיקה לאומית, תהליך שבמסגרתו יעבור העם היהודי "הבראה רוחנית". ורק לאחר מכן, לדעתו תתאפשר העלייה לארץ ישראל, שבה הם יוכלו לייסד מדינה עצמאית.

הטענה בקטע נגד הפיתרון שהציע "אחד העם": אין לעם היהודי זמן מיותר ולכן אין מקום כרגע לתחיית היהדות, מכיוון שהיהודים נמצאים בצרה גדולה (סובלים מאנטישמיות, נרדפות ופוגרומים במזרח אירופה) יש לדאוג להם באופן מיידי למקלט בטוח.

שאלה מספר 2

סעיף א'

להלן הדרך שהציעו הציוניים המעשיים לפתרון בעיית היהודים בגולה:

בראש הציונות המעשית עמדו יהודה לייב פינסקר, משה לילנבלום ואנשי חובבי ציון. לטענתם העם היהודי סובל מאנטישמיות שהיא בגדר יודופוביה, לכן נדרש אוטואמנציפציה (שחרור עצמי) שיוביל לעליה הדרגתית לארץ ישראל וקביעת עובדות בשטח (התיישבות, הקמת מושבות ועבודה חקלאית).

סעיף ב'

להלן שני הטיעונים שהציג הרצל בקטע נגד דרכם של הציוניים המעשיים:

- הרצל התנגד להסתננות של קבוצות אנשים קטנות לארץ ישראל "כגנבים בלילה".
- הרצל יצא נגד התיישבות של קבוצות קטנות של יהודים בארץ ישראל, טען שפיתוח הארץ (הקרקע) ייתכן רק ע"י עבודות גדולות וכלליות באמצעות קבוצות גדולות של אנשים.
- על הציונים להשיג צ'רטר מדיני (זיכיון חוקי להתיישב בארץ ישראל) תחת השלטון העותמני, על בסיס של ייסוד חוזים רשמיים עם הממשלה התורכית. כך יהיה סיכוי להתיישבות בטוחה משגשגת שתביא לפיתוח הארץ באופן אחראי ללא קורבנות גדולים.

פרק שני

(הערה: על הנבחן היה לענות על אחת מהשאלות 3-4)

שאלה מספר 3

סעיף א'

1. **ירידת כוחה של הכנסייה ותהליך החילון**- במשך מאות שנים הכנסייה הקתולית היא אבסולוטית, לא ניתן להתנגד לכנסייה או לומר דברים בגנותה. הוגי הרנסנס (מאות 15-16) החלו לטעון שהאדם נמצא במרכז, הוא יצור תבוני והכנסייה מהווה גורם נבער והרסני. משלב זה מתחיל תהליך של חילון והמוביל להיחלשות הכנסייה. בקרב האוכלוסייה נוצר ריק (ואקום, חלל), האוכלוסייה מחפשת תחליף לדת. התנועה הלאומית למעשה ממלאת את אותו חלל, כאשר היא משתמשת בסמלי הדת כדי להפוך את המונחים אומה ומולדת לקדושים.
2. **תנועת ההשכלה כגורם מניע להופעת הלאומיות**- החל מהמאה ה-17 מתפתחת תנועה חברתית-אינטלקטואלית באירופה, שטענה כי מטרתו המרכזית של האדם היא שאיפה לידע ולהשכלה. מקימי התנועה, סופרים, פילוסופים, מדענים, ראו באדם האידיאלי אדם בעל תחומי ידע רבים, הם דרשו מאותו אדם לא להיכנע לסמכות דתית או פוליטית מבלי לשקול זאת בתבונה. אנשי ההשכלה ערערו את המבנה החברתי שבו בני העם הפשוט צריכים לשאת ברוב הנטל, הם הדגישו את השוויון בין בני האדם ואת החירויות להן הם זכאים. בשם רעיונות החרות והשוויון פרצו המהפכות הגדולות- האמריקנית והצרפתית. הלאומיות ניזונה מרעיונות אלה, לא המלך הוא הריבון, אלא העם באמצעות נציגיו. בהשפעת תנועת ההשכלה ניהלו תנועות לאומיות מאבק לשחרור מעול של שלטון יחיד או שחרור משלטון זר.

סעיף ב'

אחת מן התנועות הלאומיות שעברה תהליך של התעוררות לאומית במאה ה-19, הייתה התנועה הלאומית האיטלקית.

גורם אחד שעיכב את מאבקה של התנועה הלאומית האיטלקית הוא פיצולה של איטליה. עד לשנת 1861 הייתה איטליה מפוצלת לממלכות ונסיכויות, חלקן בשלטון המעצמות אוסטרו-הונגרית וצרפת, חלקן בשלטון הכנסייה הקתולית וחלקן בשלטון נסיכים מקומיים. הפיצול הביא להיעדר תודעה לאומית בחלק מן הנסיכויות, כאשר בחלק מן הנסיכויות אפילו לא דיברו איטלקית.

גורם אחד שסייע למאבקה של איטליה לאחדות הוא סיוען של המעצמות. קמילו קאבור, ראש ממשלת פיימונטה שהובילה את המאבק בשלביו הראשונים הבין שלא יוכל להביא לאיחודה של איטליה ללא תמיכת אחת מן המעצמות. לכן, כרת ברית עם צרפת על מנת לסלק את אוסטרו-הונגרית מצפונה של איטליה, ואכן עזרת נפוליאון ה-3 הצליח קאבור לסלק את אוסטריה מרוב שטחי צפון איטליה, ואיחד את השטחים תחת הנהגת ממלכת פיימונטה.

שאלה מספר 4

סעיף א'

בזמן מלחמת העולם הראשונה נקטה התנועה הציונית בעמדה **ניטראלית**, משום החשש מפני פגיעה ביהודים החיים במדינות הלוחמות.

יחד עם זאת נקט כל מרכז יהודי, אם זה בגרמניה, בריטניה, ארה"ב או א"י בקו פעולה שתאם את האינטרסים הפנימיים שלו במדינות בהן הוא נמצא. למשל, היהודים בגרמניה תמכו במדינתם והיהודים בבריטניה תמכו במדינתם- יהודים תמכו במדינות יריבות. המרכז בארץ נקט בקו פעולה פרו-בריטי, שבא לידי ביטוי בהקמת הגדודים העבריים .

המניעים של התנועה הציונית בנקיטת עמדה ניטראלית:

- א. חשש מנקמה תורכית ביישוב היהודי בארץ. חברי ההנהלה הציונית חששו לעמוד לצדן של מדינות ההסכמה (ארה"ב, צרפת ובריטניה). חששם נבע מכך שתמיכה באויבי האימפריה העות'מאנית עלולה להחמיר את מצבם של יהודי א"י שהיו תחת החסות העות'מאנית.
- ב. חשש לפגיעה ביהודים בארצות מולדתם. כל תמיכה של ההסתדרות הציונית בצד מסוים במלחמה, יפגע ביהודים החיים בצד השני ובאינטרסים של התנועה הציונית.

סעיף ב'

למרות הנטייה של התנועה הציונית לנקוט בקו ניטראלי, ראו רבים בהנהגת התנועה הציונית תמיכה בבריטניה והשתחררות מעול הכיבוש העות'מאני, את הצעד הנכון במלחמת. ניתן לראות קו זה בהקמת הגדודים העבריים.

הגדודים העבריים היו 4 יחידות צבא יהודיות שלחמו במסגרת הצבא הבריטי במלחמת העולם הראשונה. זאב ז'בוטינסקי ויוסף טרומפלדור היו בין מקימי הגדודים.

המטרות שרצו להשיג בהקמת הגדודים העבריים במסגרת הצבא הבריטי

- הכרת תודה בריטית- המתגייסים לגדודים העבריים האמינו כי סיוע לבריטים במלחמה, יוביל להוקרת תודה שלהם בעתיד ולסיוע בהקמת בית לאומי בארץ.
- רכישת ניסיון צבאי- באמצעות הקמת גדודים עבריים בצבא הבריטי, ניתן לרכוש ניסיון צבאי לקראת הקמת הצבא של המדינה היהודית שבדרך.
- נימוק מוסרי- השתתפות של יהודים בקרבות על ארץ ישראל ונכונותם להקרבה ולשפוך את דמם על הארץ תעניק להם צידוק מוסרי לזכותם על הארץ.

פעולות של "הגדודים העבריים":

פעילותו של "גדוד נהגי הפרדות"- את הגדוד הקימו טרומפלדור וז'בוטינסקי והוא הגיש סיוע לבריטים. הגדוד נשלח לחזית גאליפולי (חצי אי קטן מול מיצר הדרדנלים), שם ניסו הבריטים לפרוץ

את מחסום התורכים. חיילי "גדוד נהגי הפרדות" העבירו ציוד לחימה ואספקה לקו הראשון, תחת אש, וזכו להוקרה רבה מצד הפיקוד הבריטי על תעוזתם בשדה הקרב. פעילותו של הגדוד ה-38 של קלעי המלך - גדוד שהוקם על ידי פליטים יהודים ממוצא רוסי ששהו בלונדון. הגדוד הוקם בתמיכתו של חיים ויצמן. הגדוד הגיע לחזית ארץ ישראל ב-1918, השתתף בכיבוש עבר הירדן המזרחי והצטרף למצעד הניצחון לירושלים.

פרק שלישי - ממדינת מקדש לעם הספר

(הערה: על הנבחן היה לענות על שתיים מהשאלות 5-7)

שאלה מספר 5

סעיף א'

כורש המלך הפרסי נקט במדיניות סובלנית כלפיי העמים תחת שלטונו. מבחינת כורש היה עדיף לו לנהוג בעמים הכבושים ביד רכה על מנת שיהיה לו יותר קל לשלוט ובעיקר למנוע מרידות. המדיניות הסובלנית של כורש הניבה פירות, הוא הצליח להרחיב את הממלכה בתקופת שלטונו ולא היה צריך להתמודד עם מרידות. ניתן לומר שהאימפריה הפרסית בזמן כורש הייתה בשיאה.

מדיניות זו באה לידי ביטוי בהצהרת כורש באופן הבא:

כורש אומר שאלוהיי ישראל נגלה אליו ופקד עליו לבנות את בית המקדש. בהכרזה מאשר כורש מלך פרס ליהודים את בניית בית המקדש ומציין מספר פעמים את ירושלים אשר ביהודה. כורש מאשר ליהודים לעלות לארץ ישראל מפרס אך הוא לא מחייב אותם לעשות זאת. מי שרוצה להישאר בפרס יתרום כסף, זהב, ובהמות שיסייעו לבניית בית המקדש.

סעיף ב'

המניעים לעלייה של שבי ציון:

1. לחדש את בית המקדש. השאיפה הייתה בעיקר של מעמד הכוהנים אשר ביקשו לחזור למעמדם הקודם כמנהיגי העם.
2. לחדש את העצמאות המדינית ביהודה.
3. מניעים כלכליים. לחלק מן השבים הייתה תקווה לחזור לאדמות שלהם טרם הגלות. הצהרת כורש אפשרה את חזרתם של היהודים לצרכים דתיים בלבד, כלומר לחידוש בית המקדש. השבים על פי ספר עזרא היו כ-50 אלף מיהודי בבל. בראש השבים עמד ששבצר "פחת יהודה" וזרובבל בן שאלתיאל "פחת יהודה" גם הוא, שניהם צאצאיו של יהויכין מלך יהודה, ולצדם הכהן ישוע בן יהוצדק, בנו של שריה הכהן הגדול שהומת בימי נבוכדנאצר.

שאלה מספר 6

סעיף א'

שלושה מן קשיים שעיכבו את בניית המקדש היו:

1. צרי יהודה ובנימין. צרי יהודה ובנימין המוזכרים בספרים עזרא ונחמיה היו יהודים שלא גלו לבבל. שבי ציון, שראו עצמם "זרע קודש", לא שיתפו אותם בבניית המקדש כי הם לא עברו תהליך של היטהרות מעבודת האלילים וחיזוק האמונה באלוהי ישראל- כמו הגולים לבבל. צרי יהודה ובנימין שהשתלטו על חלק מנכסי הגולים חשו לרכושם ולכן הפריעו בתהליך הבנייה.
2. השומרונים. השומרונים היו צאצאי הנוכרים שהובאו לארץ על ידי האשורים, כחלק ממדיניותם להעביר אוכלוסיות ממקום למקום. הם נקראו שומרונים משום שישבו בשומרון. השומרונים התייחדו אך המשיכו לקיים פולחן לאליליהם, מסיבה זו נמנעה השתתפותם בבניית המקדש. משנדחו ניסו לעצור את הבנייה באמצעות איומים ומכתבי שטנה לשלטון הפרסי.
3. מצב כלכלי. המצב הכלכלי ששרר ביהודה מוזכר בספרים חגי וזכריה כגורם לעיכוב. למרות הבטחתו של כורש לסייע בבניין המקדש התעכב הסיוע הפרסי. עם מותו של כורש עלה לשלטון בנו כנבוזי, פקידיו לא רק שלא הגישו את הסיוע שהבטיח כורש, אלא אף הטילו מסים כבדים על תושבי יהודה.

סעיף ב'

הפעילות הדתית בבית המקדש בתקופת הפרסית התרחשה סביב מעמד הכהנים. הכהן הגדול היה למנהיג החשוב ביותר בעם. הדבר נבע משלושה גורמים מרכזיים:

- א. הפיכתה של ירושלים לעיר מקדש כמו ערים אחרות באימפריה הפרסית העמידה את הכהונה במרכז העשייה הפולחנית.
- ב. מדיניותו של השלטון הפרסי אשר חשש מהתחזקות מגמות לאומיות, העדיף לחזק את הכהנים באמצעות מתן חופש פולחן מלא ליהודים.
- ג. הערצת העם לכהן הגדול כמי שממונה על הפולחן במקדש. בנוסף העובדה שצאצאי דוד נעלמו מן הזירה הפכה את הכהן לדמות הבכירה בחברה היהודית.

בתחום הכלכלי- חברתי הוענקו לכהנים הטבות, על ידי השלטון הפרסי, כדי להבטיח את נאמנותם לשלטון הפרסי, כך למשל יכלו הכהנים לטבוע מטבעות, בהדרגה נהפכו הכהנים לשכבה חברתית עשירה. מלבד הכהן הגדול שניל את הפולחן במקדש, הייתה ביהודה מועצה שהורכבה מראשי המשפחות החשובות, שהשפיעו על חיי היהודים ביהודה.

עובדות אלה העמידו את בית המקדש השני כמפעל ציבורי בתמיכת העם, לעומת בית המקדש הראשון שהיה "מקדש מלך", שהוקם במימונו של שלמה, ותוחזק בכספי יורשיו.

שאלה מספר 7

סעיף א'

בשנת 167 לפנה"ס גזר אנטיוכוס גזרות שאסרו על קיום היהדות ומצוות התורה. במיוחד נאסר על קיום מילה ועל שמירת שבת. בית המקדש הפך להיות מקדש לזאוס. בכל ערי יהודה הוקמו מזבחות לאלי יוון והיהודים חויבו להקריב להם קורבנות, בית המקדש נקרא על שם זאוס, ספרי תורה רבים הועלו באש, אנשים שמלו את בניהם הועלו באש, לכל ערי יהודה נשלחו חיילים על מנת לפקח על ביצוע הגזרות.

הגורמים לגזרות-

פרשת גזרות אנטיוכוס מהווה תעלומה בעיני היסטוריונים, לא סביר שמלך הלניסטי ירדוף דת כלשהי במטרה לעקור אותה מן השורש. העולם ההלניסטי הצטיין בסובלנות דתית ולא היה מקרה דומה לזה בתולדות האימפריה ההלניסטית. החוקרים מנסים לתת מספר תשובות:

1. חלק מהחוקרים טענו שאנטיוכוס הרביעי היה אדם מוזר, אולי גם משוגע ולכן הגזרות היו חלק משיגעונו.
2. אחרים טענו שאנטיוכוס רצה לאחד את כל העמים תחת שלטונו ולהפוך אותם להלניסטים, הוא לא היה יכול להבין את ההתנגדות היהודית להלניזם ולכן כפה אותה בכוח.
3. חוקרים אחרים הציעו הסברים הגיוניים יותר למניעיו של אנטיוכוס, הם תולים את האשם במתייוונים עצמם, אשר יזמו את הגזרות על מנת לסלק מדרכם את היהדות. המתייוונים הקיצוניים ראו בגזרות אמצעי לשינוי מהותי של היהדות ולחיסול המתנגדים להם ביהודה. פירוש נוסף לגזרות אנטיוכוס הוא שהם באו בתגובה לתסיסה ולמרידות ביהודה עד גזרות אנטיוכוס פרצו ביהודה כשלוש מרידות כנגד השלטון ההלניסטי.

סעיף ב'

שניים מהישגי מרד החשמונאים:

1. טיהור בית המקדש וחידוש עבודת הקורבנות.
2. ביטול גזרות הדת של אנטיוכוס, הדחת הכהן הגדול המתיוון מנלאוס הוצאתו להורג. שני הישגים אלה הושגו הודות לחולשת בית סלווקוס שהחל בתהליך של שקיעה. יהודה המכבי שירש את אביו במרד החשמונאי ניצל חולשה זו למסעות מלחמה ביוונים, הוא אף כרת ברית עם רומא שסייעה להשגת הישגים אלה.

שאלות 14-18 הן בנושא לאומיות ומיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם מבחן מותאם.

(הערה: על הנבחן היה לענות על שלוש מהשאלות 14-18)

שאלה מספר 14

שלושה מן המאפיינים המשותפים לתנועות לאומיות שהתגבשו במאה ה-19:

1. התנועות הלאומיות שקדו על טיפוח תודעה לאומית בקרב בני הלאום. הן דאגו להאדיר את מורשת העבר המשותף בדרכים מגוונות ושקדו על טיפוח החינוך הלאומי, כדי לחזק ולטפח את הלכידות בין כל בני הלאום (טיפוח המסורת העממית: פולקלור, טקסים, לשון, אהבת המולדת, שירות צבאי כביטוי לנאמנות ללאום).
2. המנהיגים הלאומיים נשענו במאבקם הלאומי בעיקר על הבורגנות, שהייתה מעמד חברתי וכלכלי שהתחזק כתוצאה מהשינויים שהתרחשו באירופה במאה ה-19.
3. המנהיגים ניהלו מאבקים בדרכים שונות כלפי גורמים חיצוניים כמו המעצמות הכובשות, ונגד כוחות בארצם שרצו לעכב את השגת יעדיהם- בעיקר כוחות המשטר הישן: המלוכה/ האצולה, הצבא והכנסייה.

שאלה מספר 15

שניים מן המוסדות של התנועה הציונית ותפקידיהם:

הקונגרס- שימש מוסד עליון של ההסתדרות הציונית העולמית והוא התכנס מדי שנה עד 1901, ולאחר מכן התכנס מדי שנתיים. נציגיו נבחרו על ידי כל יהודי שתרם שקל (סכום סמלי). הקונגרס שימש כמוסד העליון בקביעת מדיניותה של ההסתדרות הציונית וכמוסד העליון לענייני חקיקה וקביעת תקציב ההסתדרות הציונית.

הוועד הפועל הציוני- חבריו נבחרו על ידי צירי הקונגרס. מנה כעשרים חברים. גוף זה היה אחראי לביצוע החלטות הקונגרס.

שאלה מספר 16

שניים מן הנימוקים בעד תכנית אוגנדה:

1. באותה עת התרבו הפוגרומים כלפי יהודי רוסיה, בין היתר פרעות קישינייב והרצל חש שהקרקע בוערת תחת רגלי יהודי רוסיה ולכן הוא הגה את הביטוי "מקלט לילה" להצלה מיידית.
2. אוגנדה תהווה מקום ריכוז ליהודים עד להשגת הצ'ארטר. באוגנדה ילמדו היהודים לנהל את המדינה שבדרך.

שניים מן הנימוקים נגד תכנית אוגנדה:

1. "אין ציונות ללא ציון", תכנית אוגנדה עומדת בסתירה לתכנית בזל.
2. "מקלט הלילה" עלול להפוך למקלט של קבע, שכן אומות העולם יראו שלכאורה נמצא פתרון לבעיה היהודית.

שאלה מספר 17

1. השלטון העות'מאני (תורכי) נקט במדיניות קשה כלפי היישוב היהודי בארץ בזמן המלחמה. מכיוון שמוצאם של מרבית היהודים מבני הישוב היה ממזרח אירופה ומרוסיה, ורוסיה לחמה כנגד תורכיה במלחמה, נטו התורכים לראות ביהודים "גייס חמישי" (מרגלים) לטובת רוסיה ומדינות ההסכמה. בשל כך הם נהגו ביד קשה כלפי היישוב היהודי בארץ ופגעו בו.
2. השלטון העות'מאני ראה בכל תנועה לאומית השוכנת ברחבי האימפריה שלהם גורם המבקש לנצל את ההזדמנות, כדי להרים ראש ולהתמרד ולכן מדיניותם כלפי היהודים נועדה למנוע מרידות.

שלושה צעדים שנקט כדי לקדם מדיניות זו:

- א. ב-1916 אסרו השלטונות התורכים על בני הישוב היהודי לשאת נשק אישי והם נאלצו למסור אותו לידי התורכים. הם פירקו את ארגון "השומר" אסרו מנהיגים והגלו חלק מהם.
- ב. אחוז גבוה של יהודים בעלי אזרחות עות'מאנית נאלצו להתגייס לצבא, (גילאי 18-45) חלקם השתחררו לאחר ששילמו כופר והם הצליחו לדחות את הגיוס בשנה, או מי שהצליח להוכיח, כי הוא דתי או שעוסק בעבודה שקשורה למאמץ המלחמתי.
- ג. חובת ההתעמתנות- ממשלת תורכיה חייבה את היהודים להתעתמן, כלומר לקבל את הנתיונות העות'מאנית, להישאר בארץ ואף להתגייס לצבא העות'מאני. מי שלא התעתמן גורש מהארץ.

שאלה מספר 18

מטרת הקמת הרשת:

אהרון אהרונסון עמד מאחורי הקמת רשת הריגול ניל"י, במטרה לסייע לבריטים שבמצרים להביא למפלתו והסתלקותו של השלטון העות'מאני שפגע ביישוב היהודי בארץ. מתוך הנחה שבריטניה תכיר תודה לתנועה הציונית על סיוע זה:

דרכי הפעולה של אנשי הארגון:

- א. אנשי ניל"י עסקו באיסוף מידע אודות הצבא התורכי, מידע שכולל את גודל-היקף הצבא התורכי, מהלכיו, היערכות בסיסיו וכו'.
- ב. המידע שהעבירו חברי הרשת לגנרל אלנבי (שכדאי לכבוש דרך באר שבע ולא דרך עזה), סייע לו בכיבוש הארץ.

ג. ב-1917 יצאו אבשלום פיינברג ויוסף לישנסקי ברגל למצרים. בדרכם הם הותקפו ע"י בדואים. אבשלום פיינברג נהרג ולישנסקי נפצע. הוא הצליח להגיע למצרים ושם פגש את אהרון אהרונוסון. הם הצליחו לחדש את הפעילות המודיעינית באוניה מול חוף עתלית. ניל"י השיגה מידע חיוני לבריטים. פעולת המחתרת הופסקה כשנלכדה יונת דואר, שהגיעה בטעות לבית המושל התורכי וחשפה את פעילות המחתרת. חבריה נתפסו אחד אחד. שרה אהרונוסון שהיתה אחת הדמויות הבולטות ברשת, התאבדה לאחר ארבעה ימי עינויים. למרות שפעלו בניגוד לדעת הרוב ביישוב, גבר הקו הפרו בריטי שהם הובילו לקראת סוף המלחמה, עם מתן "הצהרת בלפור".